

Maa- ja metsätalousvaliokunta,

kuuleminen 19.11.2021

KAA 4/2020 vp Suden kannanhoidollisen metsästyksen aloittaminen ja susivahinkojen estäminen

Laatinut: Suomen Harmaahirvikoirajärjestö r.y., Jukka Immonen

Johdanto

Suomen Harmaahirvikoirayhdistys (SHHJ) on rotujärjestö, joka mm. vastaa ruotsalaisten ja norjalaisten hirvikoirarotujen jalostuksesta Suomen Kennelliiton rotujärjestönä ja siihen liittyvän harrastustoiminnan kehittämisestä Suomessa, mukaan luettuna edunvalvonta. Järjestössä on lähemmäs 8 000 jäsentä.

Hirvikoirarotuja harrastavat muut rotujärjestöt Suomessa ovat Suomen Pystykorvajärjestö (SPJ) ja Suomen Laikajärjestö (SLJ). Suurin osa näiden järjestöjen jäsenistä harrastavat koirillaan hirvenmetsästystä ja koirien jalostustoimintaa hirvenmetsästykseseen liittyen. Näissä kolmessa järjestössä on jäseniä yhteensä noin 15 000. Suomessa ammutaan vuosittain noin 50 000 hirveä, siis jokaista kymmentä hirveä kohti on 3 näiden yhdistyksen jäsentä. Siitä voi vetää johtopäätöksen, että jäsenkunta kattaa melko hyvin Suomen metsästyseurat.

Syyskuussa 2020 lukuisat järjestöt laativat kansalaisaloitteen suden kannanhoidollisesta metsästyksestä. Aloitteen takana olivat seuraavat yhdistykset: Metsästäjäliitto, MTK, SLC ja metsästyskoirajärjestöt, joista yhtenä SHHJ, tietenkin mukana olivat myös veljesjärjestöt SPJ ja SLJ.

Syynä aloitteeseen oli voimakas palaute kentältä. Palaute nosti esille ainakin seuraavat haasteet:

- Lisääntyneet susihavainnot, tuntemus suden ihmispelon vähenemisestä, huoli koululaisista
- Maatalouden tuotantoeläinvahingot
- Metsästyskoiravahingot ja koirametsästyksen estyminen
- Keskustelu suden kanta-arvion tarkkuudesta
- Keskustelu koirasusista

Kansalaisaloitteen tarkoitus oli turvata maaseudulla asuminen, ihmisten ja kotieläinten turvallisuus, elinkeinon harjoittaminen ja suojella kansainvälisestikin ainutlaatuista, uhanalaisuusluokituksessa silmälläpidettäväksi määriteltyä metsäpeurakantaamme. Lisäksi on välttämätöntä turvata suomalainen, ainutlaatuinen metsästyskulttuuri, johon olennaisena osana kuuluu etäällä ohjaajasta itsenäisesti työskentelevien metsästyskoirien avulla metsästäminen.

Kannanhoidollisen metsästyksen tavoitteena on susikannan säätely yhteiskunnallisesti siedettävälle tasolle, vähentää vahinkoja metsästyskoirille ja kotieläimille sekä pitää sudet ihmisarkoina, poissa ihmisasutuksesta. Kannanhoidollinen sudenmetsästys on tutkitusti paras tapa hoitaa susikantaa kontrolloidusti, laillisesti sekä susialueella asuvia ihmisiä huomioivalla tavalla.

Uskomme vahvasti siihen, että kansalaisaloite, joka saavutti riittävän kannatusmäärän ennätysajassa, on ollut tärkeä heräte suden kannanhoidollisen metsästyksen mahdollistavan asetuksen laadintaan.

Tämä lausunto on laadittu metsästyskoiraharrastajien näkökulmasta, painottaen erityisesti hirvenmetsästyksessä käytettyjä koiria ja hirvenmetsästystä. Näemme silti hyvin tärkeiksi myös tavalliset susialueen ihmiset, jotka kokevat turvattomuuden tunnetta lasten ja lemmikkieläintensä puolesta. Samoin tuotantoeläinten pitäjäin huoli on tärkeä, erityisesti lampurit, mutta myös karjaa pitävät tilat ovat saaneet kokea omat ongelmansa susireviireistä. Tuntuukin ihmeelliseltä, että ihmiset eläimeen pitää aidata sähköaitojen sisään Suomessa, jota on pidetty yhtenä turvallisimmista maista maailmassa. Yleensä aitausten sisään teljetään määrääjäksi rikollisia. Onko susireviirin ihmisistä tullut rikollisiin verrattavia?

Koiravahingot

Koirajärjestöt ovat keränneet omaa epävirallista tilastoa susien aiheuttamista koiravahingoista. Koiravahingot ovat olleet selvässä kasvussa viimeisten vuosien aikana. Vahinkojen määrä on korreloinut susikannan kasvua. Ohessa kolmelta vuodelta tilastoa:

- Vuonna 2019 tapahtui 49 raatelutapausta
- Vuonna 2020 tapahtui 56 raatelutapausta
- Vuonna 2021 14.11. mennessä 43 raatelutapausta

Kuluvaa vuotta on vielä jäljellä ja koko se aika on metsästysaikaa. Metsästyskoiria on irti maastoissa ja vahinkoja tulee lisää ja pahoin pelkään, että ennätys menee jälleen rikki. Kaikki tämä siitä huolimatta, että ihmiset ovat susialueilla entistä varovaisempia. Kuitenkaan ei voi olla varma siitä, ettei maastossa ole susia, oikeastaan missään päin maata. Kun lumi tulee, se mahdollistaa riskin pienentämisen. Joissakin osin maata, kuten esimerkiksi osassa Lieksaa, metsästäjät odottelevat lumen tuloa, ennen kuin aloittavat metsästyksen koiralla.

Vaikuttaa siltä, että koiravahingot ovat suurimmillaan siellä, missä riistakanta on pienehkö. Syynä tähän on todennäköisesti kilpailu resursseista. On käytännössä huomattu, että useampi susilauma voi metsästää samalla alueella, mikäli alueella on runsaasti saaliseläimiä. Mutta, kun saaliseläimiä on vähän, eivät laumat siedä toisiaan samalla tavalla. Koira koettaneen myös saaliista kilpailavana eläimenä ja osa susista ovatkin hyvin aggressiivisia koiria kohtaan.

Ylivoimaisesti suurin osa vahingoista tapahtuu koiran ollessa irti metsässä ja yleisin suden uhri on hirvikoira. Toki muitakin koiria suden uhriksi joutuu, esimerkiksi ajavia koiria ja puuhun haukkuvia lintukoiria.

Suomen tiheät metsät eivät mahdollista hirven metsästystä kytkettynä olevalla koiralla, se vaatisi hyvän näkyvyyden. Myöskään ajometsästys ei onnistu suuressa osassa maata. On laskettu, että 90% hirvenmetsästyksestä tapahtuu koiran avulla.

Miten asetusero vastaa kansalaisaloitteen tavoitteisiin?

Asetushan mahdollistaisi korkeintaan 20 suden poiston korkeintaan neljästä laumasta. Tämä rajaa hyvin voimakkaasti sitä vaikutusta, jonka aloitteen laatijat uskoivat edistävän asetettuja tavoitteita. Jos nyt oletetaan, että Luonnonvarakeskuksen ennuste susikannasta pitäisi paikkansa, niin juuri tällä hetkellä Suomessa olisi 394 sutta. Susikanta on samaisen lähteen mukaan kasvanut viimeisinä vuosina seuraavasti: 30% (2020->2021), 18% (2019->2020) ja 10% (2018->2019). Mikäli kasvutrendi jatkuu, vaikka kasvu tasoittuisi viime vuoden tasolle, niin pentuja syntyy noin 150 kpl kevättälvella 2022.

Jos nyt asetuksen mukaiset 20 sutta saataisiin poistettua, niin se olisi 5% susikannasta. Susikannan kasvutrendi vuosittain on niin kovaa, että susikanta poistoista huolimatta kasvaisi merkittävästi. Siis ongelmat kasvaisivat edelleen, eivät pienisi.

Tavoitteet olivat:

- susikannan säätely yhteiskunnallisesti siedettävälle tasolle: Susikanta kasvaa, samoin vahingot, siis **ei toteudu**, jo kansalaisaloitetta tehtäessä palaute oli rajua, sietokyky koetuksella
- vähentää vahinkoja metsästyskoirille ja kotieläimille: **Ei toteudu**, vahingot kasvavat
- pitää sudet ihmisarkoina, poissa ihmisasutuksesta: **Ei toteudu**, koska metsästys kohdistuu korkeintaan neljään laumaan, vaikka perhelaumoja ja pareja Luonnonvarakeskuksen mukaan ollut huhtikuun alussa (kannan ollessa pienimmillään) 33 kpl. Uusia pareja ja laumoja on syntynyt. Jää kymmeniä laumoja&pareja, joihin metsästys ei ollenkaan kohdistu

Tämän lisäksi aiheutuu epäsuoria vahinkoja. Niistä metsävahingot ovat suurimpia, kun jää alueita, joilla on melko iso hirvikanta, mutta susien takia alueella ei voida koiralla metsästää. Näillä alueilla hirvien aiheuttamat metsätuhot lisääntyvät. Samoin hirvikolarit lisääntyvät samoilla alueilla.

Sudet eivät voi korvata metsästäjää hirvikannan säätelijänä. 50 000 hirveä vaatisi 500 susilaumaa, jos arvioidaan lauman tarvitsevan 100 hirveä vuodessa ravinnokseen. Suomeen ei mahdu viittäsatia susilaumaa. Tämän lisäksi osa susista käyttää mieluummin valkohäntäpeuraa ja kaurista ravintonaan.

Uhkakuvia

Edellä todettiin, että asetusluonnos vastaa hyvin huonosti kansalaisaloitteen tavoitteisiin. Samalla se tarkoittaa sitä, että kentällä tyytymättömyys lisääntyy. Kentällä on oltu hyvin tuhtuneita siitä, että metsästäjiä on syytetty laajamittaisesta susien salametsästyksestä. Siihen syyttelyyn on sortunut muutamia tutkijoita ja sudensuojelijoita. SusiLIFE-hankkeen poliisipartio on nyt pari vuotta tutkinut mahdollisia salakaatoja, eikä ole tietojeni mukaan saanut yhtään tapausta vietyä kärjäsaliin saakka. On aivan pakko todeta, että väitteet laajamittaisesta salakaatamisesta on pötyä. En mitenkään usko, että poliisipartio olisi niin osaamaton, ettei se olisi tuossa ajassa jo tapauksia selvittänyt, mikäli niitä esiintyisi yleisesti.

On olemassa iso riski siitä, että tyytymättömyys koirien menetyksistä ja asetuksen vajavaisuudesta aiheuttaa sen, että oman käden oikeutta otetaan käyttöön. Tämähän ei ole hyvä asia miltään kannalta. Ei susienkaan. Tämä voi myös johtaa siihen, että yleinen lainkuuliaisuus romuttuu. Suomalaiset ovat olleet hyvin lainkuuliaisia, mikä mahdollistaa varsin vähäisillä poliisiresursseilla pärjäämisen.

Vielä suurempi riski on siinä, että yhteistyö kannan arvioinnin tietojen kerääjänä kärsii, johonkin turhautuminen purkautuu. Tyytymättömyys kannan arvioon on jo aiemmin laskenut intoa ilmoitella susihavaintoja Tassuun, vaikka muita petoja sinne ilmoitetaankin. Tämä saattaa hyvinkin realisoitua.

Kansalaisaloitteen innoittamana kenttäväki osissa maata keräsivät varsin innokkaasti DNA-näytteitä viime talven aikana. Hyvin hoidettu asetus olisi mahdollistanut innon leviämisen myös alueille, joilla DNA-näytteiden keruuta on karsastettu. Nyt saattaa käydä niin, että into laimenee niilläkin alueilla, joilla se oli hyvää. Tämä johtaa kanta-arvioiden tarkkuuden laskuun. Tai vaihtoehtoisesti kustannusten nousuun, jos näytteet kerätään palkatun työvoiman avulla. Ja kysymys kuuluu, kuka tuntee alueet, joilta kerääminen pitäisi suorittaa, paremmin kuin metsästäjä, joka liikkuu alueilla niin riistanhoitotöissä, kuin metsälläkin.

On myös mahdollista, että ihmiset eristäytyvät metsistä entistä enemmän. Siihen vaikuttaa pelko, osin aiheeton, suurelta osin aiheellinen. Suden mukana levinnyt hirviekokinokki on ikävä loinen ja saattaa johtaa siihen, että ei uskalleta poimia marjoja ja kerätä sieniä.

Suotuisan suojelun taso

Asetusluonnoksen yhtenä perusteena on suotuisan suojelun taso, joka voisi vähentää valitusten vaikutusta lupien täytäntöönpanoon. Tässä kyseisen tason määrittäminen on vielä keskeneräinen ja lopullinen saataneen mahdollisesti vuoden 2022 aikana.

Luotamme tänä aikana vahvasti tieteeseen. Suotuisan suojelun taso on tieteellisesti määriteltävä suure. Kerron myöhemmin muutamia esimerkkejä Luonnonvarakeskuksen kanta-arvioista, joista voimme ehkä päätellä, ettei tiede näissä asioissa aina osu oikeaan. Syystä tai toisesta. Tuon tässä esille parilla esimerkillä sen, miten muualla maailmassa on onnistuttu metsästäämään susia ja hyvinkin kestäväällä tavalla.

Naapurimaassamme Ruotsissa määritettiin suotuisan suojelun taso vuosia sitten. Määrittelyssä otettiin huomioon susikanta melko laajalla alueella: Norja, Ruotsi, Suomi, Venäjä ja jopa Baltian maat, sekä Puola. Lisäksi oletettiin, että Ruotsi saa geneettistä täydennystä Suomesta tai Venäjältä keskimäärin viiden vuoden välein yhden yksilön verran. Näillä oletuksilla suotuisan suojelun taso on siellä 300 yksilöä ja 30 laumaa. Ruotsi on pinta-alaltaan isompi maa kuin Suomi, joten se voi siinä mielessä kantaa isomman susikannan, kuin Suomi. Myös saaliseläimiä Ruotsissa on huomattavasti enemmän.

Itärajan takana Venäjän Karjalassa on susia noin 450 kpl. Siellä susia metsästetään vuosittain noin 200 kpl (vaihteluväli 180-220). Siitä huolimatta kanta pysyy elinvoimaisena. Tässä kerrottu tieto tuli esille 2020 Parkanossa järjestetyssä sisäseminaarissa ja tiedon antoi Ilpo Kojola.

Myös Suomenlahden eteläpuolella metsästetään vuosittain melkoinen määrä susia, eikä sudet ole sieltä loppuneet.

Susikannan koko

Suden metsästysten mahdollistumiseen vaikuttaa paitsi suotuisan suojelun taso, myös kanta-arvio.

Kentällä Luonnonvarakeskuksen kanta-arvioon ei luoteta, vaan sitä pidetään aivan liian pienenä. Tämä johtuu siitä, että susihavainnot ovat kasvaneet jo pitkällä aikavälillä selvästi. Vahinkojen määrät ovat myös kasvaneet. Mutta, jos katsotaan Luonnonvarakeskuksen susikannan ennustetta keväälle 2022, näyttää siltä, että kanta taas pienenee, se näyttäisi olevan 287 kpl, kun se oli viime keväänä samaan aikaan 300. Myös vuosi sitten ennuste ilmoitti ettei susikanta kasva, silti kasvoi 30%. Ei ole kovinkaan uskottavaa.

Muutama esimerkki kanta-arvioista:

- 2020: "susikannan ei juuri arvioida kasvavan vuoteen 2021", todellisuus: kanta kasvoi 30%
- 2020: "villisikakanta ei enää kasva", kanta tuolloin 1400, mutta 2021 todettiin kannan olevan jo 3400
- Karhukantaa on leikattu Luonnonvarakeskuksen arvioihin pohjautuen jo vuodesta 2017 kannanhoidollisilla luvilla, kanta on koko ajan kasvanut ja melko voimakkaasti

Huomattavaa on, että nämä arviot ovat aina olleet alakanttiin todellisuuteen nähden!

Olisi hyvä koeponnistaa (kalibroida) susikannan arviointi ja myös ennustemalli lumijälkilaskennoin. Niitä voidaan tehdä erityisesti, jos valitaan sopiva lumitilanne. Tästä on kokemusta. Vaikka uusi arviointimalli perustuu osin myös DNA-näytteisiin, ei sitäkään ole todennettu oikeita arvioita tuottavaksi.

Eräs käytännön haaste

Tämän olisi voinut tuoda jo uhkakuvissa esille, mutta on oman kappaleensa väärä. Nimittäin metsästysaika, joka saattaa osoittautua liian lyhyeksi. Laitan tähän skenaarion, joka ei välttämättä ole kovinkaan epätodennäköinen:

- asetus valmistuu jossakin kohtaa joulukuun puoliväliä (lausuntoaikaa on 8.12. asti)
- luvat Rike voinee myöntää varsin nopeasti asetuksen vahvistamisen jälkeen
- on 30 + 3 (7) pv valitus aika, silloin ei voi metsästää
- jahti voisi alkaa joskus tammikuun puolivälissä
- luvista varmasti valitetaan, ja esitetään toimeenpanokieltoa
- toimeenpanokielto tulee hallinto-oikeudesta, käsittely kestää ainakin 4 viikkoa
- mahdolliset luvat, jos voimassa, olisivat käytössä helmikuun puolivälissä
- **Jos jahti kestäisi vain 15.2. saakka, jahti ei käytännössä ehdi edes alkamaan**

Seuraus: Metsästysaikaa asetuksessa on jatkettava maaliskuun loppuun saakka.

Jahdin tulee erityisesti kohdistua ongelmia/vahinkoja tuottaviin laumoihin, ja tällöin ratkaisevia toimintamallin antajia ovat lauman alfayksilöt: niiden tulee olla jahdin kohteena, niin lupien haussa kuin lupien myöntämisessä. Siten lisääntyminen ei ole suojeltava asia. Jos laumassa on esim. 8 sutta, ja lupa myönnetään 5 sudelle, jahdin tulee keskittyä ensisijaisesti alfoihin ja sitten muihin. Näin saadaan lopetettua lauman haitallisen käytöksen periytyminen uusiin sukupolviin (oppiminen).

Valtioneuvoston asetus (452/2013) , joka on annettu metsästyslain 41 §:n 4 momentin ja 41 a §:n 4 momentin nojalla, 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään, että metsästyslain 41 a §:n 3 momentissa tarkoitettu poikkeuslupa voidaan myöntää suden pyydystämiseksi tai tappamiseksi poronhoitoalueella lokakuun 1 päivästä maaliskuun 31 päivään ja muualla maassa marraskuun 1 päivästä maaliskuun 31 päivään, minkä lisäksi sen 4 §:n 3 momentissa säädetään, että tällaisia poikkeuslupia tulee myöntää vain lajin vahvalla esiintymisalueella tapahtuvaan metsästykseseen.

Edellä mainittu mahdollistaa siis metsästysajan jatkamisen maaliskuun loppuun. Tämä muutos on välttämätön tähän lausuttavaan asetukseen. Muussa tapauksessa nousee melkoinen meteli, eikä se rajoittune vain kahvipöytäkeskusteluihin.

Yhteenveto

Asetus ei ole ollenkaan riittävä mitoituksestaan. Se ei pienennä ongelmia, vaan se mahdollistaa niin susikannan, kuin ongelmien kasvun. Tämä on suuri pettymys kentällä.

Asetus on toki siinä mielessä hyvinkin positiivinen, että se periaatteellinen este suden metsästykselle voisi poistua, elleivät valitukset laita susialueella toimivia ihmisiä pienen vähemmistön panttivangeiksi taas kerran.

Susikannan kokoa ei voi määrittää pelkkään populaatiogenetiikkaan pohjautuen, vaan sosiaalinen kantokyky tulee myös huomioida. Kamelin selkä uhkaa nyt katketa, otetaan tässä terve järki käteen ja mitoitetaan asetus niin, että se pienentää ongelmia. Nythän asetus mahdollistaa ongelmien kasvun.

Lopuksi

Asetusluonnos on varmasti poliittisesti hyvinkin korrekti. Siinä päästään käynnistämään metsästys ja ilmaisemaan, että jotakin merkittävää on saatu aikaan. Myös suojelijat voivat pöyristyä hyvällä omallatunnolla, kun susikanta jatkaa kasvuaan. Virkamiehet ovat turvanneet selustansa, EU ei pysty arvostelemaan. Ainoa kysymys mikä herää, on se, että mihin unohtui susingelman kanssa painiskeleva ihminen?